

Høringsvar til Meld. St. nr. 11 (2016-2017) «Endring og utvikling - En fremtidsrettet jordbruksproduksjon»

Felleskjøpet ber Stortinget legge til rette for en økt matproduksjon i Norge, og dermed en satsing på økt verdiskaping, sysselsetting og beredskap. Landbruket har betydelige bio-ressurser i jord og skog som er avgjørende dersom Norge skal lykkes med det grønne skiftet frem mot 2030. For å lykkes forutsetter dette at det legges til rette for at vi bruker hele det knappe jordbruksarealet vi har til produksjon av mat og matråvarer. Markedsordningene er en av grunnpilarene i den norske landbrukspolitikken og er en forutsetning for å nå Stortingets mål om økt norsk matproduksjon.

Felleskjøpet med støtte fra en samlet kornbransje ber Stortinget om å videreføre dagens samvirkebaserte markedsregulering for korn slik at målene om økt norsk matproduksjon basert på norske råvarer og et landbruk i hele landet skal kunne nås.

Samvirkebasert markedsregulering for korn bidrar til å:

- sikre bonden avsetning for hele kornavlingen til en avtalt pris
- sikre uttak av målpris, samtidig som kostnadene på importerte råvarer til kraftfôr og matmel holdes nede
- sikre over tid at kornarealet brukes til kornproduksjon og at hovedtyngden av den grovfôrbaserte husdyrproduksjonen foregår i distriktene
- sikre en høy matkornproduksjon
- sikre en balansert fordeling av makt i verdikjeden

I tillegg til markedsordningenes betydning for å sikre et landbruk i hele landet er det viktig at jordbruksavtalen videreføres og at importvernet er tilpasset kostnadsnivået i Norge. Regjeringen foreslår å endre hovedformålet til landbrukspolitikken og vil vektlegge billig mat fremfor et variert og robust landbruk i hele landet. Regjeringen skriver i meldingen: «*Hovedformålet med landbrukspolitikken skal være en kostnadseffektiv matproduksjon. Regjeringen legger stor vekt på produksjonsmålet, og mener at effektiv matproduksjon skal veie tungt i forhold til andre hensyn, men produksjonen må være bærekraftig.*»

Felleskjøpet mener at dersom landbrukspolitikken hovedmål skal være kostnadseffektiv matproduksjon vil dette over tid bety en avvikling av store deler av distriktsjordbruket, og en betydelig sentralisering av norsk matproduksjon.

Økt matproduksjon bidrar til verdiskaping og sysselsetting

Globale utviklingstrekk gjør det viktigere enn noen gang å øke norsk matproduksjon. FNs matvareorganisasjon, FAO, har fastslått at vi må produsere 70 prosent mer mat fram mot 2050 for å fø verdens raskt voksende befolkning. Samtidig advarer FNs klimapanel om at avlingene vil gå ned i mange av verdens viktigste jordbruksområder som følge av klimaendringer. I tillegg vil en mer utrygg sikkerhetssituasjon, også i våre nærområder, kunne påvirke Norges matforsyning. Med dette som bakteppe blir norsk jordbruk og næringsmiddelindustri sitt bidrag til økt matsikkerhet, beredskap, sysselsetting og verdiskaping enda viktigere.

En høy matproduksjon i Norge må ha basis i norske ressurser. Flertallet på Stortinget har presisert følgende: «*reell økt selvforsyningsgrad er avhengig av at økt matproduksjon skal være med grunnlag i norske ressurser. Dette må legges til grunn ved utformingen av landbrukspolitikken*» (Prop. 127 S (2014-2015)). Felleskjøpet stiller seg bak denne målsettingen.

I tillegg til den økonomiske verdiskapingen verdikjeden for mat bidrar med til det norske samfunnet, produserer jordbruket også en rekke fellesgoder som ikke er omsettbare i markedet. Et vakkert kulturlandskap og ivaretagelse av naturmangfoldet er et resultat av et aktivt jordbruk i hele landet. Jordbruket er i mange bygdesamfunn i Norge helt avgjørende for å opprettholde bosetting, sysselsetting og videreutvikling. Utviklingen i jordbruket har derfor stor innvirkning på det norske samfunnet, og målene for jordbrukspolitikken må derfor gjenspeile mer enn bare det å produsere mat.

Forutsetningene for å drive jordbruk i Norge er slik at man ikke kan overlate det til markedet alene å løse alle utfordringene. Derfor er jordbruket en politisk næring, hvor politikerne må utvise vilje til å gi næringsaktørene rammebetingelser som gir muligheter for å produsere alle de godene vi har behov for i et moderne samfunn. Dette innebærer at de politiske valg som treffes for jordbrukssektoren får store konsekvenser for mange områder i det norske samfunnet.

Fremtidsrettet politikk for størst mulig matproduksjon og best mulig utnyttelse av jordbrukets ressurser

Produksjonsfordelingen (kanaliseringspolitikken)

Fundamentet for en høy matproduksjon, økt selvforsyning og matberedskap i Norge ligger i at vi er i stand til å bruke hele det knappe jordbruksarealet der det ligger til produksjon av mat og matråvarer. Enklere sagt: Kjøttet vi spiser og melka vi drikker bør i hovedsak være basert på at dyra våre spiser norsk fôr for at vi skal kunne snakke om norskprodusert mat og reell matvaresikkerhet. Norsk kornproduksjon i kornområdene i kombinasjon med utnyttelse av grasressursene i fjell- og dalsbygder, på Vestlandet og i Nord-Norge er bærebjelker i norsk jordbrukspolitik.

Norsk jordbrukspolitik har i flere tiår vært innrettet slik at den stimulerer til en fordeling av produksjonen mellom ulike landsdeler. Kornproduksjonen foregår i de områdene som er egnet for dette, mens spesielt de grovfôrbaserte husdyrproduksjonene er kanalisert til distriktene. Denne kanaliseringspolitikken har gjort det mulig å bruke tilnærmet hele det norske jordbruksarealet, og dermed også bidratt til å opprettholde et stort omfang av norsk matproduksjon gjennom et aktivt jordbruk i alle deler av landet. Ser vi på hva vi bruker jordbruksarealet i Norge til, er det tydelig at husdyrprodusentene i distriktene og kornprodusentene i de sentrale områdene er gjensidig avhengig av hverandre.

Alternativet til en slik arbeidsdeling i jordbruket som vi har hatt siden 1950-tallet vil være å konsentrere husdyrproduksjonene i kornområdene og basere store deler av det norske jordbruket på importerte kraftfôrråvarer. Dette vil medføre at jordbruket i distriktene over tid langt på vei vil forsvinne samtidig som omfanget av norsk matproduksjon basert på norske ressurser blir kraftig redusert.

Markedsordningen for korn – en grunnpilar i norsk landbruk

I regjeringens forslag til ny jordbruksmelding Meld. St. 11 (2016-2017) ønsker regjeringen å avvikle markedsbalanseringen i kornsektoren og flytte enkelte av dagens virkemidler for markedsbalansering til Landbruksdirektoratet.

Markedsordningene er en av grunnpilarene i norsk landbruk og er en forutsetning for å nå Stortingets mål om økt norsk matproduksjon. Skal en lykkes med denne målsettingen må vi i framtida produsere mer korn og videreføre den geografiske produksjonsfordelinga (kanaliseringspolitikken). Dette har bidratt til å opprettholde et stort omfang av norsk matproduksjon gjennom et aktivt landbruk i alle deler av landet. Sikkerhet for avsetning av korn i markedet og lønnsomhet for bonden gjennom uttak av målpris avtalt i jordbruksforhandlingene er en avgjørende premisse for å kunne videreføre denne politikken. Det har vært hovedhensikten med markedsordningen for korn fra den ble etablert.

I tillegg bidrar markedsordningene til å sikre en balansert fordeling av makt i verdikjeden. For forbrukeren gir dette sikkerhet for tilgang på norske matvarer. Husdyrprodusentene sikres norske fôrråvarer av høy kvalitet til stabile og forutsigbare priser.

Regjeringens forslag om å avvikle den samvirkebaserte markedsregulering for korn med Norske Felleskjøp som markedsregulator vil utsette norske kornprodusenter for betydelig usikkerhet knyttet til prisutvikling på korn og muligheter for årlig å få avsetning for hele avlingen. Hovedgrunnene til dette er at regjeringens forslag vil innebære en avvikling av den forpliktelsen Felleskjøpet i dag har for å ta ut målpris på korn og avviklingen av dagens mottaksplikt.

Felleskjøpet ber Stortinget om å videreføre dagens samvirkebaserte markedsregulering for korn slik at målene om økt norsk matproduksjon basert på norske råvarer og et landbruk i hele landet skal kunne nås.

Målpris på norsk korn

Regjeringen foreslår å videreføre målpris på korn. Ansvaret for å realisere denne målprisen og for å forvalte de øvrige virkemidlene foreslås flyttet til Landbruksdirektoratet.

Regjeringen hevder at det er virkemidlene over jordbruksavtalen, og ikke markedsbalanseringen, som sikrer kornproduksjonen i de egnede områdene av landet. Det betyr at regjeringen ikke erkjenner at uttak av målpris og videreføring av mottaksplikten etter dagens modell er avgjørende for å kunne opprettholde kornproduksjonen i hele kornområdet.

Når det gjelder uttak av målpris vil det viktigste virkemidlet Landbruksdirektoratet har til rådighet være håndteringen av importvernet. I en situasjon der Landbruksdirektoratet registrerer at prisingen av det norske kornet ligger under målpris vil de sannsynligvis måtte heve de administrerte tollsatsene på importerte råvarer slik at prisen på disse nærmer seg målpris fastsatt i jordbruksavtalen.

Dette vil i tilfelle medføre betydelig økte kostnader for norsk husdyrproduksjon og norsk mel- og bakeindustri, noe som vil svekke konkurransekraften til norske matvarer.

Dagens samvirkebaserte markedsordning for korn gir muligheter for å redusere kostnadene på den nødvendige importen av korn i størrelsesorden 200 millioner kroner pr. år, samtidig som det norske kornet blir omsatt til målpris.

Felleskjøpet ber Stortinget om å videreføre markedsordningen for korn for å sikre at det er en aktør i kornbransjen som er forpliktet til å ta ut målpris på norsk korn.

Mottaksplikt

Meldingen beskriver mottaksplikten på følgende måte: «*Mottaksplikten bidrar til forutsigbarhet for produsentene ved å sikre markedsadgang og leveringssikkerhet.*»

Dette er en beskrivelse av mottaksplikten som Felleskjøpet stiller seg bak. Ved avvikling av mottaksplikten i markedsordningen for korn har bonden ikke lenger en garanti for avsetning av sitt korn, og kan oppleve å ikke få solgt det. Dette vil kunne få flere negative konsekvenser for norsk jordbruk.

Økt bruk av kontraktproduksjon øker risikoen og kostnadene

Det er sannsynlig at kornbøndene i utstrakt grad vil måtte inngå kontrakter for å sikre avsetning for sitt korn, slik meldinga også beskriver når de sier at *«for kornslag som er spesielt utsatt for overskudd er det sannsynlig at det blir kontraktproduksjon og at dette i prinsippet vil kunne gjelde alt korn.»*

Kornbransjen vil måtte skrive kontrakter knyttet til et forhåndsbestemt kvantum i antall tonn korn pr. sesong. Dersom en kornprodusent oppnår et større volum (høyere avling enn kontrakten tilsier) vil produsentene risikere å ikke få solgt dette volumet til en akseptabel pris. For den enkelte bonde vil det å ikke få solgt sine varer øke risikoen og samtidig redusere lønnsomheten. Utstrakt bruk av kontrakter i kornproduksjonen vil også kunne føre til at totalproduksjonen av norsk korn går ned, samtidig som kostnadene i verdikjeden vil øke.

I tillegg vil aktørene i kornbransjen komme til å konkurrere om kontrakter på korn som i neste omgang kan utløse salg av kraftfôr. Dette vil kunne skape et større prisskille mellom reine kornprodusenter og husdyrprodusenter som leverer korn enn tilfellet er i dag. Det er også sannsynlig at en vil få større geografiske og sesongmessige prisvariasjoner i kornmarkedet. Over tid vil dette bidra til å svekke viljen til å videreføre kanaliseringspolitikken.

Kontraktproduksjon vil svekke sikkerheten i prognosearbeidet

Avvikling av mottaksplikt og utstrakt bruk av kontraktproduksjon vil også gjøre at Landbruksdirektoratet, slik ordningen er foreslått, ikke vil kunne håndtere importvernet like presist som i dagens ordning. Dette vil også vanskeliggjøre gjennomføringen av markedsbalanserende tiltak. Årsaken er at det vil kunne bli kornvolum som p.g.a. kontraktsforpliktelser ikke blir avregnet av kornhandlere innenfor sesong og som av den grunn ikke blir registrert i Landbruksdirektoratets statistikker. Dette gir i neste omgang et svakere datagrunnlag for å lage prognoser som er grunnlaget for markedsbalanserende tiltak og fastsetting av importkvoter.

Felleskjøpet ber Stortinget om å videreføre markedsordningen for korn for å sikre at det er en aktør i bransjen som har mottaksplikt på korn. Dette vil sikre markedsadgang og avsetning og for alle kornprodusenter.

Økt reell selvforsyning forutsetter bruk av hele jordbruksarealet

Viktigheten av at vi i Norge bruker kornarealene til kornproduksjon og utnytter grasarealene i distriktene til grovfôrbasert husdyrproduksjon er en forutsetning for en omfattende norsk matproduksjon og en høy reell selvforsyning. En slik utnyttelse av jordbruksarealet er den mest klimaeffektive måten vi kan produsere høyverdig mat på i Norge. Høy produksjon av fôrkorn som basis for produksjon av kylling og svinekjøtt og som viktig innsatsfaktor i produksjonen av melk er en forutsetning for dette. I tillegg er en høy matkornproduksjon som går direkte til humant konsum avgjørende for vår selvforsyning og for å sikre en klimaeffektiv produksjon av mat.

Felleskjøpet mener at landbruksmeldingen ikke følger opp Stortingets flertall som vektlegger behovet for en reell økt selvforsyningsgrad. Regjeringen foreslår at en ikke lenger skal bruke den reelle selvforsyningsgraden som resultatmål for landbrukspolitikken.

Felleskjøpet ber Stortinget videreføre *selvforsyningsgrad korrigert for import av fôrråvarer* som resultatmål da dette er et avgjørende resultatmål for å følge utviklingen i bruken det norske jordbruksarealet.

Felleskjøpet ber også Stortinget bidra til å sikre grunnlaget for en høy norsk matkornproduksjon som kan gå direkte til humant konsum. Dette er avgjørende for vår selvforsyningsgrad og for å sikre en klimaeffektiv produksjon av mat.

Opplysningsvirksomhet og faglige tiltak

Regjeringen foreslår i meldinga å utvikle finansieringen av opplysningskontorene over omsetningsavgiften. Opplysningskontoret for Brød og korn er i dag finansiert med 50% over omsetningsavgiften for korn og 50% er finansiert av mel og bakerbransjen. Felleskjøpet mener at det må være Omsetningsrådet som bestemmer bruken av omsetningsmidler til faglige tiltak og opplysningsvirksomhet.

Rekruttering og investering – avgjørende for fremtidens landbruk

En samlet verdikjede for mat peker i sitt veikart for grønn konkurransekraft på at norsk jordbruk i dag er en av verdens mest klimasmarte matprodusenter. Landbruket har betydelige bioressurser i jord og skog som er avgjørende dersom Norge skal bli et grønt, konkurransekraftig samfunn frem mot 2030 og 2050. NHOs bioøkonomipanel har anslått en omsetning opp mot 1000 milliarder NOK for bioøkonomien totalt i 2050.

Norsk jordbruk legger grunnlaget for en stor og betydningsfull verdiskaping i hele landet. Den jordbruksbaserte matproduksjonen sysselsetter på landsbasis om lag 53 000 personer. På oppdrag fra Felleskjøpet gjennomførte Menon Economics høsten 2016 en ringvirkingsanalyse av leverandørindustrien i landbruket. Denne slår fast at landbruket er den viktigste bidragsyteren til sysselsetting og bosetting i distriktene. Bøndernes innkjøp til den løpende drifta legger grunnlaget for 17 000 sysselsatte i leverandørindustrien, i tillegg til en verdiskaping på 12 milliarder kroner. Tar vi med tall på sysselsetting i leverandørindustri, landbruk og næringsmiddelindustri er tallet om lag 123 000 sysselsatte.

For å ta ut potensialet som ligger i å satse på landbruk som en viktig del av bioøkonomien er det behov for forutsigbarhet, investeringsvilje, rekruttering, forskning og utvikling. For å lykkes mener Felleskjøpet at det er avgjørende med et tett samspill mellom næringen og myndigheter. Felleskjøpet Agri har de siste fem årene investert om lag 2,5 milliarder kroner i norsk landbruk, i tillegg til en egen satsing på unge bønder, med egne incentivmidler og mentorprogram. Felleskjøpets erfaring er at å satse på rekruttering og oppfølging kommer hele landbruket til gode.

Felleskjøpet ber Stortinget legge til rette for investeringer og tiltak for økt rekruttering.

Som jordbruksmeldingen beskriver er det et stort investeringsbehov både til nye driftsbygninger og til modernisering av gamle bygg. Investering i moderne driftsbygninger kan også bidra til at en får mulighet til å ta mer hensyn til miljø- og klimarelaterte utfordringer. Felleskjøpet satser også betydelig på klimasmart landbruk og kan dokumentere resultater både innen vårt eget fôrutviklingselskap og vår satsing på presisjonslandbruk.

Felleskjøpet ber Stortinget øke satsingen på forskning og utvikling for å sikre verdiskaping og grønn vekst. Det er også viktig å legge til rette for etablering av en fondsavsetningsordning for bønder som gir skattefordel, der klimainvesteringer særlig prioriteres.

Med vennlig hilsen

Anne Jødahl Skuterud
Styreleder i Felleskjøpet Agri og Norske Felleskjøp